

GMINA OGRODZIENIEC

Gmina wyróżniona Honorową Flagą Rady Europy (2007) i Dyplomem Europejskim (2004)

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC NA LATA 2008-2011

Wrzesień 2008

*Urząd Miasta i Gminy Ogrodzieniec
Plac Wolności 25, 42-440 Ogrodzieniec
tel. /032/ 67 09 700, fax: /032/ 67 09 721*

www.ogrodzieniec.pl e-mail: ogrodzieniec@ogrodzieniec

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Spis treści

1. WSTĘP	4
➤ 1.1 Podstawa prawna opracowania	4
➤ 1.2 Ogólna charakterystyka gminy Ogrodzieniec	4
2. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU	7
➤ 2.1 Uwarunkowania zewnętrzne	7
2.1.1 Zasady polityki ekologicznej	7
2.1.2 Uwarunkowania wynikające z polityki powiatowej i wojewódzkiej	7
➤ 2.2 Uwarunkowania wewnętrzne	8
2.2.1 Uwarunkowania wynikające ze „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Ogrodzieniec”	8
2.2.2 Uwarunkowania wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”	8
2.2.3 System Zarządzania Środowiskowego REMAS w Gminie Ogrodzieniec	8
➤ 2.3 Ocena dotychczasowej polityki ochrony środowiska	9
3. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM.....	9
➤ 3.1 Integracja aspektów ekologicznych z rozwojem społeczno-gospodarczym...9	
➤ 3.2 Edukacja ekologiczna	10
3.2.1 Stan istniejący	10
3.2.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku	10
4. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO	11
➤ 4.1 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody	11
4.1.1 Stan wyjściowy	11
4.1.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku	11
➤ 4.2 Lasy	12
4.2.1 Stan wyjściowy	12
4.2.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku	12
➤ 4.3 Ochrona gleb	13
4.3.1 Stan wyjściowy	13
4.3.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku	14

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

5.	<i>JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE.....</i>	14
➤	5.1 Jakość wód i stosunki wodne	14
5.1.1	Stan istniejący.....	14
5.1.2	Cele i kierunki działań do 2015 roku.....	16
➤	5.2 Jakość powietrza atmosferycznego	17
5.2.1	Stan istniejący.....	17
5.2.2	Cele i kierunki działań do 2015 roku.....	18
➤	5.3 Gospodarka odpadami	18
➤	5.4 Azbest	19
5.4.1	Stan środowiska na terenie nieczynnego przedsiębiorstwa PIMB Izolacja, wytwarzającego płyty azbestowo-cementowe oraz uwarunkowania niezbędne do uwzględnienia z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia ludzi przy planowanej rewitalizacji terenu.	19
➤	5.4 Hałas	21
5.4.1	Stan istniejący.....	21
5.4.2	Cele i kierunki działań do 2015 roku.....	22
➤	5.5 Promieniowanie elektromagnetyczne.....	22
5.5.1	Stan istniejący.....	22
5.5.2	Cele i kierunki działań	23
➤	5.6 Poważne awarie.....	23
5.6.1	Stan istniejący.....	23
6.	<i>PLAN OPERACYJNY NA LATA 2008-2011.....</i>	24
7.	<i>ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM</i>	30
➤	7.1 Wskaźniki monitorowania programu	30
➤	MATERIAŁY WYKORZYSTANE PRZY TWORZENIU NINIEJSZEGO DOKUMENTU.....	31
➤	WYKAZ SKRÓTÓW	32
➤	SPIS TABEL.....	33
➤	SPIS RYSUNKÓW	33
➤	SPIS WYKRESÓW	33

1. WSTĘP

1.1 Podstawa prawna opracowania

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 nr 25 poz. 150) organ wykonawczy gminy raz na 4 lata sporządza gminny program ochrony środowiska.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251) plan gospodarki odpadami jest integralną częścią programu ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 18 ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska z realizacji zadań programu organ wykonawczy gminy sporządza co 2 lata raporty.

W dniu 12 października 2004 r. uchwałą Nr XXIV/241/2004 Rada Miejska w Ogrodzieńcu przyjęła „Program Ochrony Środowiska dla gminy Ogrodzieniec na lata 2004-2011”, natomiast w dniu 24 stycznia 2007 r. Rada Miejska w Ogrodzieńcu przyjęła raport z wykonania „Programu Ochrony Środowiska dla gminy Ogrodzieniec na lata 2004-2011”.

Aktualizacja programu ochrony środowiska podlega opiniowaniu przez organ wykonawczy jednostki wyższego szczebla, a następnie uchwalana jest przez Radę Miejską. Do czasu uchwalenia dokument ma status projektu. Projekt musi być zaakceptowany przez Burmistrza Miasta i Gminy Ogrodzieniec i uzgodniony z komisjami Rady Miejskiej, a także należy przeprowadzić konsultacje z lokalną społecznością, organizacjami ekologicznymi oraz uzyskać opinię Zarządu Powiatu Zawierciańskiego.

Niniejszy dokument jest oparty na „Programie ochrony środowiska dla gminy Ogrodzieniec na lata 2004-2011” i zawiera nowe zadania przewidziane do realizacji, zagadnienia, które pozostają bez zmian w stosunku do wyjściowego dokumentu nie zostały tu przedstawione.

1.2 Ogólna charakterystyka gminy Ogrodzieniec

Ogrodzieniec jest gminą miejsko-wiejską, zajmuje 85,69 km² z czego znaczną powierzchnię zajmuje część miejska, której 29 km² stanowi dokładnie 1/3 powierzchni gminy.

Zgodnie z danymi otrzymanymi z ewidencji ludności na dzień 31.12.2007 Gminę zamieszkiwało 9 581 osób, z czego miasto Ogrodzieniec – 4 515. Liczba ludności Gminy Ogrodzieniec systematycznie maleje.

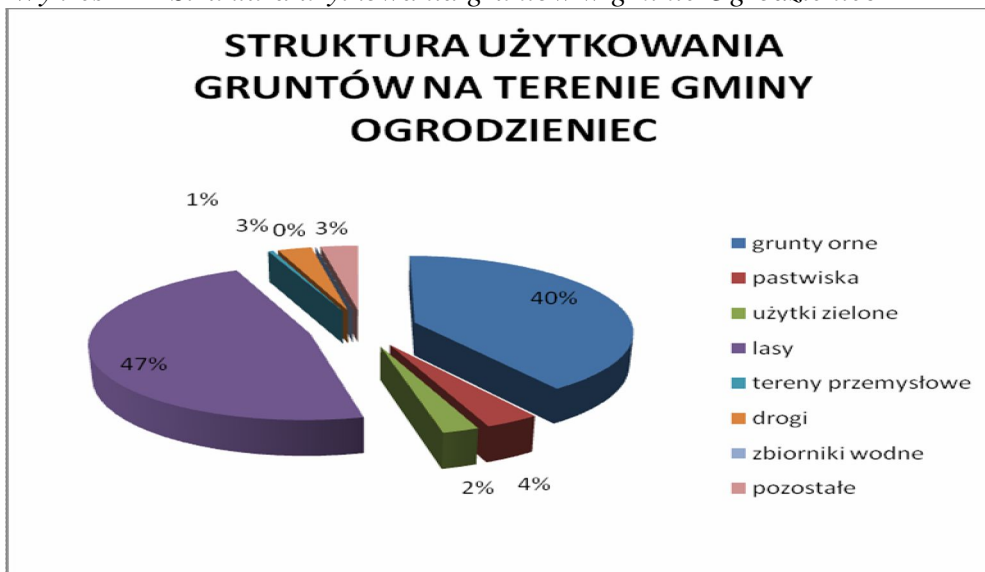
W skład gminy oprócz miasta Ogrodzieniec wchodzi dziesięć sołectw, z których największym liczącym ponad 1000 mieszkańców jest Podzamcze. Pozostałe, wg liczby mieszkańców to: Ryczów, Fugasówka – Markowizna, Giebło, Kielkowice, Mokrus, Ryczów Kolonia, Gulzów, Giebło Kolonia i Żelazko – Śrubarnia.

Gmina Ogrodzieniec skupia na swym terenie krajobraz typowo rolniczy głównie w okolicach Giebła, Mokrusa, Kielkowic, lecz także Podzamcza i Ryczowa oraz krajobraz leśny przede wszystkim w zachodniej i południowej części gminy.

Tereny leśne zajmują w gminie 3 843 ha. Największy zwarty kompleks lasów (jeden z największych w powiecie zawierciańskim) otacza od zachodu i południa zurbanizowaną część miasta rozciągając się dalej w kierunku gminy Łazy, częściowo także ku wschodowi w stronę Ryczowa. Inne duże skupiska drzewostanu występują na wschód od Podzamcza, pomiędzy Giebłem a Kielkowicami oraz na wschodnich obrzeżach Gulzowa.

Gmina Ogrodzieniec charakteryzują się największym w powiecie wskaźnikiem udziału terenów leśnych.

Wykres 1 Struktura użytkowania gruntów w gminie Ogrodzieniec

Gmina posiada duży potencjał dla rozwoju turystyki wyróżniający ją na tle większości pozostałych gmin powiatu. Posiada atrakcyjne uwarunkowania przyrodnicze oraz historyczno-kulturowe. Szczególną rolę w tym zakresie odgrywa przede wszystkim miejscowość Podzamcze, w której zachowały się najbardziej okazałe na całej Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej ruiny XIV-wiecznego zamku, obecnie funkcjonujące nie tylko jako zabytek lecz służące także organizacji wielu imprez turystycznych, sportowych i widowiskowych.

Licznie odwiedzane przez turystów są także i inne poza Ogrodzieniem i Podzamczem miejscowości gminy, m.in. otoczone lasami Śrubarnia-Żelazko, Ryczów oraz Kielkowice. Według podziału geomorfologicznego Polski („Geografia regionalna Polski”, J. Kondracki, 2000), zachodni rejon gminy Ogrodzieniec, w tym niemal cała część miejska stanowi skraj Garbu Tarnogórskiego wchodzącego w skład Wyżyny Śląskiej. Pod względem geologicznym tworzy go lekko wyniesiona, do poziomu około 340-380 m n.p.m. płyta wapiennych osadów triasowych.

Na wschód od miasta Ogrodzieniec i drogi wojewódzkiej nr 791 rozciąga się największy mezoregion – Wyżyna Częstochowska, będąca częścią Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. W jej obrębie, bądź na jej skraju położone są wszystkie miejscowości wiejskie gminy.

Wyżyna Częstochowska zbudowana z górnourajskich wapieni charakteryzuje się silnie urozmaiconą rzeźbą będącą wynikiem działania procesów krasowych. Najbardziej charakterystycznymi dla tego regionu formami morfologicznymi są skaliste ostańce charakterystyczne głównie dla okolic Podzamcza (Góra Zamkowa, Góra Birów), Żelazka-Śrubarni, Ryczowa. Ostańcom towarzyszą często inne typowe formy rzeźby krasowej takie jak leje, źródła i wywierzyska, a także grotty, jaskinie (licznie występujące m.in. w okolicach Ryczowa - jaskinie „W Ząbczysku”, „Z kominem”). Powszechny dla Wyżyny Częstochowskiej jest ponadto lekko pagórowaty krajobraz z płaskimi dolinami rzek. W obrębie Wyżyny wydzielono pięć mikroregionów (Z. Czeppe, 1972), z których obszar gminy Ogrodzieniec obejmuje Wyżyna Ryczowska, skupiająca najwyższe wyniesione ponad poziom morza formy morfologiczne.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Teren gminy przeważnie osiąga wysokości od 400-450 m n.p.m. Najwyżej wznosi się w okolicach Podzamcza, gdzie na gęsto pokrytej ostańcami wapiennymi Górze Zamkowej osiąga kulminację na wysokości 504 m n.p.m. Jest to zarazem najwyżej położony punkt Wyżyny Częstochowskiej. Najniżej na terenie całej gminy położona jest część miejska leżąca na Wyżynie Śląskiej. Okolice dzielnicy Józefów w dolinie Czarnej Przemszy stanowią lokalne minimum wysokościowe – 337 m n.p.m.

Południową, środkową, a częściowo także północną część gminy tworzą najcenniejsze pod względem przyrodniczym tereny objęte ochroną w formie Parku Krajobrazowego.

Rys. 1 Mapa Gminy Ogrodzieniec

2. ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU

Założenia wyjściowe opierają się na uwarunkowaniach dotyczących wszystkich regionów - są to uwarunkowania zewnętrzne oraz wynikających z planów gminy – są to uwarunkowania wewnętrzne.

2.1 Uwarunkowania zewnętrzne

2.1.1 Zasady polityki ekologicznej

Zasada prewencji:

- zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT)
- recykling, czyli zamykanie obiegów materiałów i surowców, odzysk energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
- zintegrowane podejście do ograniczenia i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (tzw. Dyrektywa IPPC),
- wprowadzanie pro-środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami zgodnie z ogólnoświatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji, programie Responsible Care.
- Zasadę zanieczyszczający płaci odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tę powinny ponosić wszystkie jednostki użytkujące środowisko, a więc także konsumenci, zwłaszcza gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.
- Zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi oznaczającą uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.
- Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska, a następnie do oceny osiągniętych wyników, a oznaczającą potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.
- Zasadę uspołecznienia realizowaną przez tworzenie instytucjonalnych, prawnych i materialnych warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, rozbudzaniu świadomości i wrażliwości ekologicznej oraz kształtowaniu nowej etyki zachowań wobec środowiska.

2.1.2 Uwarunkowania wynikające z polityki powiatowej i wojewódzkiej

Dokumenty zawierające aspekty polityki ochrony środowiska to:

- „Strategia Rozwoju Powiatu Zawierciańskiego”,
- „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zawierciańskiego”,
- „Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020”,
- „Program Ochrony Środowiska dla Województwa Śląskiego”.

2.2 Uwarunkowania wewnętrzne

2.2.1 Uwarunkowania wynikające ze „Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Ogrodzieniec”

„Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Ogrodzieniec” obejmuje okres 1997-2010. W dokumencie wyszczególniono następujące działania w zakresie ochrony środowiska:

- rozwiązanie problemu gospodarki ściekowej,
- rekultywacja i zagospodarowanie terenów poprodukcyjnych,
- kształtowanie świadomości ekologicznej i współpraca z organizacjami ekologicznymi.

2.2.2 Uwarunkowania wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec”

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ogrodzieniec” zawiera propozycje obszarów i obiektów do objęcia ochroną prawną w formie pomników przyrody, użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.

2.2.3 System Zarządzania Środowiskowego REMAS w Gminie Ogrodzieniec.

W dniu 30 listopada 2007 r. Gmina Ogrodzieniec przyjęła Politykę środowiskową i wprowadziła system zarządzania środowiskowego REMAS.

Polityka środowiskowa Miasta i Gminy Ogrodzieniec brzmi następująco:

„Gmina Ogrodzieniec jest gminą ekologiczną, świadomą zakresu oraz skali wpływu gminy na środowisko. Dlatego chcemy wspomagać proces integracji Polski z Unią Europejską oraz realizację ustaleń akcesyjnych przez systemowe wdrażanie w naszej gminie zasad zrównoważonego rozwoju oraz przestrzeganie podstawowych wymagań prawnych w zakresie ochrony środowiska.

Dążymy do ciągłego zmniejszania negatywnego wpływu naszej gminy na środowisko, zachowania i rozwoju terenów chronionych oraz oszczędnego i racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi. Działania nasze prowadzimy w sposób zorganizowany. W tym celu wdrażamy system zarządzania środowiskowego kierując się zasadą zapobiegania zanieczyszczeniom - Czystszą Produkcją oraz podstawowymi wymaganiami międzynarodowych norm serii ISO 14000.

W naszych działaniach koncentrujemy się w szczególności na problemach priorytetowych z punktu widzenia stałego ograniczania negatywnego wpływu naszej gminy na środowisko, którymi są:

- Gospodarka odpadami, w szczególności odpadami komunalnymi i azbestowymi,
- Jakość powietrza atmosferycznego
- Ochrona wód i gospodarka wodna,
- Edukacja ekologiczna

Prowadzimy dofinansowanie utylizacji azbestowych pokryć dachowych i elewacji, motywując mieszkańców do legalnego pozbycia się azbestu.

Wspieramy stosowanie najlepszych dostępnych technik i technologii oraz edukację ekologiczną pracowników administracji samorządowej. Prowadzimy zbiórkę baterii i makulatury. Staramy się upowszechniać wiedzę dotyczącą konieczności ochrony środowiska w naszej gminie wśród przedsiębiorców i społeczeństwa poprzez artykuły w lokalnej gazecie i informacje na stronie internetowej.

Polityka Środowiskowa jest znana i realizowana przez naszych pracowników oraz udostępniana zainteresowanym stronom.”

Rejestr celów i zadań środowiskowych zawiera następujące cele długoterminowe:

- Zapewnienie na najcenniejszych przyrodniczo obszarach gminy warunków trwałej egzystencji ekosystemów z uwzględnieniem potrzeb związanych z turystyką i dydaktyką
- Poprawa jakości użytkowej wód powierzchniowych i podziemnych
- Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych
- Usunięcie materiałów azbestowych z gminy Ogrodzieniec
- Zminimalizowanie zagrożeń dla jakości powietrza atmosferycznego ze strony komunikacji drogowej oraz niskiej emisji
- Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych deponowanych na składowisku poprzez poprawę świadomości ekologicznej mieszkańców.

2.3 Ocena dotychczasowej polityki ochrony środowiska

Informacje o wykonaniu zadań przedstawiono w „Raporcie wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Ogrodzieniec”. Jak z niego wynika wykonane przedsięwzięcia stanowią około 80% przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w programie ochrony środowiska. Wiele zadań zostało przesuniętych do realizacji na dalsze lata w związku z możliwością uzyskania dofinansowania z różnych funduszy.

Do najważniejszych zrealizowanych przedsięwzięć można zaliczyć:

- Opracowanie projektu oraz zakończenie budowy w Ogrodzieńcu oczyszczalni ścieków o przepustowości 500 m³/d (I etap, docelowa przepustowość 1 000 m³/d)
- Modernizację kotłowni w Gimnazjum
- Remont drogi Ryczów – Złożeniec w gminie Ogrodzieniec
- Budowę kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami na terenie Ogrodzieńca
- Wykonanie separatora dla kanalizacji deszczowej przed zbiornikiem retencyjnym.

Niektóre z zadań obciążają budżet i wymagają znacznych nakładów środków finansowych, co niejednokrotnie jest podstawową przyczyną braku ich realizacji. W tym przypadku ważną sprawą jest określenie priorytetów dla poszczególnych tematów zadań i określenie konieczności ich wykonania w określonym czasie. Reasumując można stwierdzić, że założone w polityce ekologicznej państwa cele są realizowane w gminie Ogrodzieniec zgodnie z kierunkami i priorytetami określonymi w gminnym programie ochrony środowiska.

3. CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM

3.1 Integracja aspektów ekologicznych z rozwojem społeczno-gospodarczym

Powyższy rozdział dotyczy systemu transportowego, rolnictwa i rybactwa, turystyki i rekreacji oraz osadnictwa.

Ponieważ w „Programie ochrony środowiska dla gminy Ogrodzieniec na lata 2004-2011” czynniki te zostały dokładnie opisane, a kierunki działań i cele dla poszczególnych aspektów rozwoju społeczno- gospodarczego są aktualne do roku 2015 w niniejszym opracowaniu nie będą one aktualizowane.

3.2 Edukacja ekologiczna

3.2.1 Stan istniejący

Edukacja ekologiczna jest bardzo ważnym aspektem w programie ochrony środowiska, ponieważ kształtuje ona świadomość ekologiczną społeczeństwa.

Urząd Miasta i Gminy Ogrodzieniec corocznie współpracuje ze szkołami i przedszkolami z terenu gminy przy organizacji „Dni Ziemi” i „Sprzątania Świata”. Urząd dostarcza worki i rękawice oraz organizuje i finansuje odbiór zebranych odpadów. W miarę możliwości finansowych przekazywane są również nagrody dla dzieci biorących udział w konkursach ekologicznych.

W „Gazecie Ogrodzienieckiej” publikowane są artykuły zawierające treści ekologiczne, np. jak oszczędzać energię, a także informacje o zbiórce zużytych sprzętów elektrycznych i elektronicznych oraz odpadów wielkogabarytowych.

Na terenie gminy prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów zarówno u źródła jak i w centrach zbiórki. Działania te są przykładem praktycznych przedsięwzięć kształtujących świadomość ekologiczną mieszkańców. Innym działaniem jest współpraca z Posterunkiem Policji i systematyczne kontrole przestrzegania przepisów niejednokrotnie zakończone pouczeniem, lub wystawieniem mandatu karnego dla osób, które nie zawierają umów na odbiór odpadów komunalnych. Informacja o powyższych również ukazuje się na łamach „Gazety Ogrodzienieckiej”.

3.2.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku

Cel długoterminowy do roku 2015:

Wykształcenie u mieszkańców postawy przyjaznej środowisku prowadzącej do racjonalnego gospodarowania i korzystania z zasobów środowiska naturalnego, przy zachowaniu wszelkich zasad jego ochrony

Kierunki działań:

1. Aktywna edukacja ekologiczna młodzieży w formalnym systemie kształcenia
2. Koordynowanie i wspieranie działań edukacji ekologicznej przez samorząd gminy
3. Promowanie w mediach życia i zachowań przyjaznych środowisku
4. Zapewnienie społeczeństwu niezbędnych informacji o stanie środowiska naturalnego.

Działania:

- Współpraca ze szkołami miasta i gminy Ogrodzieniec w zakresie organizacji konkursów ekologicznych, zajęć ponadprogramowych, akcji „Sprzątanie świata” i „Dni Ziemi”
- Organizacja seminariów dla mieszkańców gminy Ogrodzieniec i przedstawicieli lokalnego biznesu
- Zamieszczanie w „Gazecie Ogrodzienieckiej” artykułów o treściach ekologicznych.

4. POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO

4.1 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

4.1.1 Stan wyjściowy

Duża część gminy Ogrodzieniec leży na terenie Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd, zajmuje on 3 809 ha co stanowi 44,6% jej powierzchni. Na terenie Parku położone jest Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko-Śrubarnia, częściowo także Kiełkowice i Giebło Kolonia. Niewielki fragment Parku Krajobrazowego obejmuje także południowy i wschodni skraj miejskiej części gminy. Około 36,5 % gminy (3 122 ha) zajmuje otulina Jurajskich Parków Krajobrazowych. Ma ona status Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na jej terenie znajdują się takie miejscowości jak Giebło, Morusy, Gulzów, Mokrus, Kiełkowice, a także tereny miejskie Ogrodzieńca, w tym znaczna część lasów na zachodzie i południowym-zachodzie, otaczających zabudowaną część miasta.

Wojewoda Śląski rozporządzeniem nr 22/04 z dnia 3 czerwca 2004 r. uznał za pomnik przyrody skupienie tworów przyrody nieożywionej – zespół źródeł rzeki Centurii, zlokalizowany na powierzchni 1,23 ha miejscowości Ogrodzieniec.

Ponadto 2032 ha gminy Ogrodzieniec objęte są ochroną jako obszar NATURA 2000 - Ostoja Środkowojurajska. Jest to Specjalny Obszar Ochrony (SOO) wytypowany na podstawie Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory.

4.1.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku

1. Zapewnienie na najcenniejszych przyrodniczo obszarach gminy warunków trwałej egzystencji ekosystemów z uwzględnieniem potrzeb związanych z turystyką i dydaktyką
2. Wzrost świadomości społeczeństwa w zakresie poszanowania przyrody, w tym głównie w zakresie przestrzegania zasad ingerencji w sferę przyrodniczą parku krajobrazowego i jego otuliny oraz Ostoji Środkowojurajskiej

Kierunki działań długoterminowych

1. Utrzymanie różnorodności siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków.
2. Tworzenie nowych obszarów i obiektów prawnie chronionych.
3. Właściwy rozwój i obsługa ruchu turystycznego.
4. Promowanie miejsc przyrodniczo cennych.
5. Prowadzenie szkoleń i edukacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, w tym tworzenie ścieżek przyrodniczo dydaktycznych.

Cele krótkoterminowe

1. Ochrona terenów obiektów przyrodniczo cennych.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Kierunki

1. Systematyczne tworzenie nowych obiektów i obszarów chronionych

Działania:

1. Ustanowienie pomnikami przyrody skał i grup skał:

- Straszycowe Skały w Ryczowie
- Lipa szerokolistna Morusy 14 (obwód 3,5 m – 2 drzewa)
- Lipy szerokolistne przy kościele w Gieble (obwód 2-3 m - 2 drzewa)
- Skała „Wielki Grochowiec” (położona w odległości 300 m na północ od trasy Ryczów-Żelazko.)
- Skały „Księża Góra” w Ryczowie
- Skały „Sołtysia Góra” w Ryczowie
- Góra Łysa Pałka w Ryczowie
- Cisowna w Ryczowie
- Góra Grodzisko w Ryczowie
- Góra Dupnica w Ryczowie
- Góra Ząbczysko w Ryczowie
- Skała Suchy Połec w Podzamczu
- Lisia Góra w Kiełkowicach
- Lipa na dziedzińcu kościelnym – 2 szt. w Ogrodzieńcu
- Lipy wzdłuż chodnika prowadzącego na plac kościelny w Ogrodzieńcu.

4.2 Lasy

4.2.1 Stan wyjściowy

Według Krajowego Programu Zwiększania Lesistości wskaźnik zalesienia w 2020 roku powinien wynosić 30 %, a po 2050 roku 33 %.

Gmina Ogrodzieniec posiada zalesienie 45% czyli spełnia już wskaźnik zalesienia po 2050 r. Dalsze prowadzenie zalesień i zwiększanie wskaźnika lesistości jest wskazane w rejonach występowania gruntów o niskiej klasie bonitacyjnej.

Tabela 1 Powierzchnia terenów leśnych w gminie Ogrodzieniec w roku 2002 i 2007

Tereny leśne [ha]		Udział terenów leśnych w powierzchni gminy %	
2002 r.	2007 r.	2002 r.	2007 r.
3 843	3 852	44,8	45,0

4.2.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku

Zachowanie i zwiększenie istniejących zasobów leśnych
Wzrost różnorodności biologicznej systemów leśnych
Poprawa stanu zdrowotnego lasów

Kierunki działań długoterminowych

- Racionalne zgodne z zasadami przyrody użytkowanie zasobów leśnych
- Sukcesywne zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo
- Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania zagrożeniom ze strony czynników abiotycznych i biotycznych
- Zadrzewianie z miarą potrzeb terenów zrehabilitowanych.
- Ochrona różnorodności biologicznej środowiska leśnego.
- Podnoszenie świadomości i wiedzy ekologicznej społeczeństwa w zakresie leśnictwa w tym właścicieli lasów w zakresie wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych.

Kierunki działań krótkoterminowych

- Opracowanie uproszczonych planów urządzania lasów oraz realizacja gospodarki leśnej w oparciu o niniejsze plany.
- Edukacja mieszkańców w zakresie racjonalnej gospodarki leśnej.

4.3 Ochrona gleb

4.3.1 Stan wyjściowy

Okolo 35 % gleb na terenie gminy Ogrodzieniec spełnia warunki klas bonitacyjnych I – IV, pozostałe należą do klas V i VI. Najlepszej jakości gleby występują w północnej i północno-wschodniej części gminy, w okolicach Kiełkowic, Giebla, i Kolonii Giebla, najsłabsze, głównie bielice, w części południowo-wschodniej gminy, na południe od Ryczowa. W gminie dominują gleby lekkie, suche, często kamieniste. Podłoże krasowe powoduje szybkie osuszanie gleb. W części południowej i wschodniej rzeźba stwarza korzystne warunki erozji i trudności w uprawach. Gminę Ogrodzieniec pod względem klasyfikacji bonitacyjnej gleb uznaje się za stosunkowo ubogą.

Tabela 2. Powierzchnia gruntów ornych w gminie Ogrodzieniec

Powierzchnia gruntów ornych [ha]	Procentowy udział w powierzchni gruntów ornych w gminie [%]
3267	38,5

Tereny przemysłowe i zdegradowane

Z gminy Ogrodzieniec zarejestrowano w 2006 roku w Internetowym Serwerze Danych Przestrzennych w Śląskim Urzędzie Marszałkowskim 2 tereny przemysłowe. Wykaz tych terenów przedstawiono w tabeli 3.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Tabela 3 . Tereny przemysłowe w gminie Ogrodzieniec

Nazwa terenu	Powierzchnia m ²
Nieczynny teren po przedsiębiorstwie wytwarzającym płyty azbestowo-cementowe (eternitowe) od 1936 roku – PIMP Izolacja	26 000
Kamieniołom	852 883

Źródło: Dane z Internetowego Serwera Danych Przestrzennych Śląskiego Urzędu Marszałkowskiego

4.3.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku

1. Zapewnienie skutecznej ochrony środowiska glebowego przed negatywnym wpływem antropogenicznym oraz naturalną degradacją
2. Oczyszczenie gleb zanieczyszczonych azbestem

Kierunki działań:

1. Prowadzenie okresowych badań jakości gleby
2. Ochrona gleb wysokich klas bonitacyjnych przed wykorzystaniem na cele nierolnicze
3. Wapnowanie gleb i racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów
4. Ochrona gleb przed wpływem antropogenicznym poprzez kontrolę rozwoju systemu transportowego oraz przemysłu
5. Rekultywacja gleb zdegradowanych

Działania:

1. Rewitalizacja nieczynnego terenu po przedsiębiorstwie PIMP Izolacja wytwarzającym płyty azbestocementowe – współpraca i pomoc przy realizacji zadania przez Starostwo Powiatowe .

5. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWO EKOLOGICZNE

5.1 Jakość wód i stosunki wodne

5.1.1 Stan istniejący

Zaopatrzenie w wodę

Na terenie Gminy Ogrodzieniec zaopatrzenie w wodę prowadzą Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji obsługujące Ogrodzieniec, Fugasówkę i Markowiznę oraz Zakład Usług Wodnych i Komunalnych obsługujący Podzamcze, Kiełkowice, Giebło, Giebło

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Kolonię, Mokrus, Gulzów, Ryczów, Ryczów Kolonię, Żelazko i Śrubarnię. Woda pobierana jest z ujęć przestawionych w poniższej tabeli.

Tabela 4 Wydajność ujęć wód na terenie gminy Ogrodzieniec

Lokalizacja ujęcia	Wydajność ujęcia [m³/d]
Kielkowice (2 otwory studzienne)	96
Gieblo (2 otwory studzienne)	400
Podzamcze (2 otwory studzienne)	650
Ryczów (2 otwory studzienne)	600
Markowizna*	1 700
Ogrodzieniec – ul. Kościuszki	2 400
Ogrodzieniec	1 400

**wyłączone z eksploatacji ze względu na ponadnormatywną zawartość żelaza i manganu*

Gmina Ogrodzieniec jest zwodociągowana w całości, długość sieci wodociągowej w gminie Ogrodzieniec wynosi 75,6 km.

Tabela 5 Zużycie wody w latach 2006-2007 przez gospodarstwa domowe i inne jednostki

GOSPODARSTWA DOMOWE		INNE JEDNOSTKI	
2006 r.	2007 r.	2006 r.	2007 r.
232,26 tys. m ³	217,92 tys. m ³	25,34 tys. m ³	27,89 tys. m ³

Odprowadzanie ścieków

Na terenie gminy Ogrodzieniec działa jedna oczyszczalnia ścieków komunalnych o przepustowości 500 m³/d. Jest to oczyszczalnia biologiczna przeznaczona do oczyszczania ścieków bytowo-gospodarczych. Ścieki przetwarzane są do węzła mechanicznego oczyszczania celem usunięcia skrutek i piasku. Węzeł mechanicznego oczyszczania tworzy zblokowane urządzenie do mechanicznego oczyszczania składające się z kraty bębnowej, prasy do skrutek piaskownika napowietrznego oraz separatora piasku. Skratki są usuwane z kraty, odwadniane i przenośnikiem śrubowym wypychane na zewnątrz, piasek transportowany jest do leja, a następnie transporterem ukośnym-separatorem piasku, usuwany na zewnątrz. Następnie mieszanina ścieków dopływa grawitacyjnie do zbiornika retencyjnego i uśredniającego dla mieszaniny ścieków dowożonych i dopływających kanalizacją oraz zbiornika magazynowego na czas trwania procesów sedymentacji i dekantacji w komorach biologicznego oczyszczania. Biologiczne oczyszczanie opiera się na metodzie niskoobciążonego osadu czynnego z symultaniczną stabilizacją tlenową osadu nadmiernego oraz redukcji związków biogenych. Realizowane jest to w reaktorach sekwencyjnych SBR. Po biologicznym oczyszczeniu i sklarowaniu ścieki poprzez komory odpływowe i urządzenie do pomiaru ilości ścieków są odprowadzane do odbiornika. Z powyższych procesów powstaje osad nadmierny. Jest on tlenowo ustabilizowany. Osad nadmierny okresowo usuwany jest do zagęszczaczy grawitacyjnych, a z nich odprowadzany

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

do budynku technologicznego i poddawany dalszej przeróbce. Do odwadniania osadu przewidziano zainstalowanie prasy taśmowej z zespołem przygotowania i dozowania polielektrolitu oraz odzyskiem wody z filtratu. Osad zagęszczany podawany jest na prasę. Odwodniony osad poddawany będzie higienizacji. W skład instalacji do higienizacji wchodzi: mieszalnik osadu z wapnem, urządzenie do dozowania wapna i przenośnik śrubowy.

Oczyszczone ścieki odprowadzane są do potoku Maślenica, natomiast odbiornikiem III rzędu jest Potok Ogrodzieniecki, odbiornikiem II rzędu –Przemsza, a I rzędu - Wisła.

Po wybudowaniu nowych odcinków kanalizacji niezbędna będzie rozbudowa oczyszczalni ścieków do przepustowości 1000 m³/d. Inwestycja ta planowana jest do realizacji w 2015 roku.

W 2007 r. oczyszczono 40,8 tys.m³ ścieków komunalnych, długość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej wynosiła 14,5 km, natomiast przyłączonych do kanalizacji było 2 600 osób.

Pozostałe gospodarstwa domowe wyposażone są w zbiorniki bezodpływowe (szamba), a ich właściciele korzystają z usług firm asenizacyjnych. Na terenie gminy Ogrodzieniec pozwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych mają następujące firmy:

- Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Krzywa 3, 42-400 Zawiercie
- Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, ul. 11-go Listopada 2, 42-400 Zawiercie,
- Tomasz Sołtysiak, ul. Żarnowiecka 51, 42-436 Pilica,
- Leszek Pieszczyk, ul. Armii Krajowej 37, Ryczów,
- Jan Krzuś, ul. Paderewskiego 1, 42-440 Ogrodzieniec, Zakład Produkcyjno - Usługowo - Handlowy „JANMAR” ,
- Usługi Asenizacyjne „DUDEX”, UL. Myśliwska 10, 42-400 Zawiercie,
- Zdzisław Szlachta ul. Edukacyjna 5, Giełbo.

Zagrożenie powodziowe

Gmina Ogrodzieniec jest w niewielkim stopniu narażona na ryzyko wystąpienia powodzi ze względu na niewielką ilość wód powierzchniowych oraz dużą wysokość bezwzględna. Największe zagrożenie występuje w miejscowości Markowizna oraz w Ogrodzieńcu przy ul. Józefów, tam powierzchnia terenu jest najniższa, a w pobliżu przepływa Czarna Przemsza.

5.1.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku

Cel długoterminowy do roku 2015:

**Poprawa jakości użytkowej i ilości wód powierzchniowych i podziemnych
Zapewnienie skutecznej ochrony terenów gminy przed powodzią**

Kierunki działań:

1. Dalsza rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej
2. Modernizacja istniejących ujęć wód podziemnych
3. Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa na temat zasad oszczędzania wody
4. Bieżąca konserwacja cieków powierzchniowych

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Cele krótkoterminowe:

1. Zapewnienie mieszkańcom gminy Ogrodzieniec odpowiedniej jakości wód poprzez rozbudowę kanalizacji i tym samym zmniejszenie ilości nieszczelnych szamb oraz modernizację ujęć wód podziemnych
2. Dążenie do zmniejszenia zużycia wody w gospodarstwach domowych

Działania:

Cel krótkoterminowy nr 1

- Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami na terenie miasta Ogrodzieniec
- Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Ogrodzieniec
- Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami w miejscowości Markowizna
- Opracowanie i uzgodnienie projektu technicznego kanalizacji sanitarnej w miejscowości Fugasówka
- Opracowanie i uzgodnienie projektu technicznego kanalizacji sanitarnej w miejscowości Podzamcze
- Zaopatrzenie w szczelne zbiorniki bezodpływowe gospodarstw nieobjętych siecią kanalizacyjną wedle założeń „Koncepcji gospodarki wodno-ściekowej Miasta i Gminy Ogrodzieniec”
- Bieżąca kontrola sprawności systemu odprowadzania ścieków oraz stanu technicznego szamb

Cel krótkoterminowy nr 2

- Zamieszczanie w gazetach i na stronie internetowej informacji o sposobach oszczędzania wody i skutkach ekologicznych takich działań.
- Kontynuowanie instalacji wodomierzy w gospodarstwach domowych

5.2 Jakość powietrza atmosferycznego

5.2.1 Stan istniejący

Ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości poprzez utrzymanie stężeń substancji szkodliwych poniżej poziomu dopuszczalnego.

Gmina Ogrodzieniec w skali województwa śląskiego należy do obszarów o niskiej emisji zanieczyszczeń do powietrza. Głównie wpływ na jakość powietrza ma niska emisja z gospodarstw indywidualnych oraz emisja powodowana przez transport drogowy. Pomimo, że Gmina Ogrodzieniec jest całkowicie zgazyfikowana, wiele gospodarstw domowych ze względów ekonomicznych stosuje jako podstawowy nośnik energii cieplnej paliwo stałe – węgiel i koks.

Tabela 6. Stan infrastruktury oraz zużycie gazu w gminie Ogrodzieniec w 2006 r.

Sieć gazowa czynna ogółem [km]	Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych [szt]	Odbiorcy gazu sieciowego [gospodarstwa domowe]	Zużycia gazu sieciowego [tys. m³]
95,67	1981	1830	873,0

Źródło: GUS

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Ponadto w sezonie turystycznym zwiększa się znacznie ilość zanieczyszczeń powodowanych przez transport. Niewielki procent emisji stanowią zanieczyszczenia wprowadzane przez zakłady produkcyjne, na terenie Gminy Ogrodzieniec są to głównie piekarnie i cegielnia.

5.2.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku

Cel długoterminowy do roku 2015:

Zminimalizowanie zagrożeń dla powietrza atmosferycznego ze strony komunikacji drogowej oraz niskiej emisji

Kierunki działań:

1. Modernizacja systemów zaopatrzenia w ciepło
2. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
3. Tworzenie warunków dla zwiększenia ruchu rowerowego

Cele krótkoterminowe do roku 2011

1. Ograniczenie wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych
2. Ograniczenie niskiej emisji powodowanej przez ogrzewanie budynków węglem
3. Ograniczenie emisji zorganizowanej

Kierunki działań krótkoterminowych:

- Ad.1 Ograniczenie wielkości emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych
- Budowa sieci tras rowerowych dla centralnej części Jury Krakowsko-Częstochowskiej w gminie Ogrodzieniec
 - Remont dróg wojewódzkich na terenie miasta Ogrodzieniec w celu zapewnienia płynności ruchu
 - Remont i przebudowa skrzyżowania ul. Wojska Polskiego z ul. Krakowską w Podzamczu
- Ad 2 Ograniczenie niskiej emisji powodowanej przez ogrzewanie budynków węglem
- Przeprowadzanie termomodernizacji w celu zmniejszenia zużycia energii niezbędnej do ogrzania budynku Szkoły Podstawowej nr 1 w Ogrodzieńcu
- Ad. 3 Ograniczenie emisji zorganizowanej
- Zintensyfikowanie kontroli podmiotów wprowadzających zanieczyszczenia do powietrza

5.3 Gospodarka odpadami

Plan Gospodarki odpadami jest częścią niniejszego opracowania. Stanowi on odrębny dokument i zawarte w nim są wszystkie zagadnienia związane z problematyką gospodarki odpadami w gminie Ogrodzieniec.

5.4 Azbest

5.4.1 Stan środowiska na terenie nieczynnego przedsiębiorstwa PIMB Izolacja, wytwarzającego płyty azbestowo-cementowe oraz uwarunkowania niezbędne do uwzględnienia z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia ludzi przy planowanej rewitalizacji terenu.

Aktualny stan środowiska

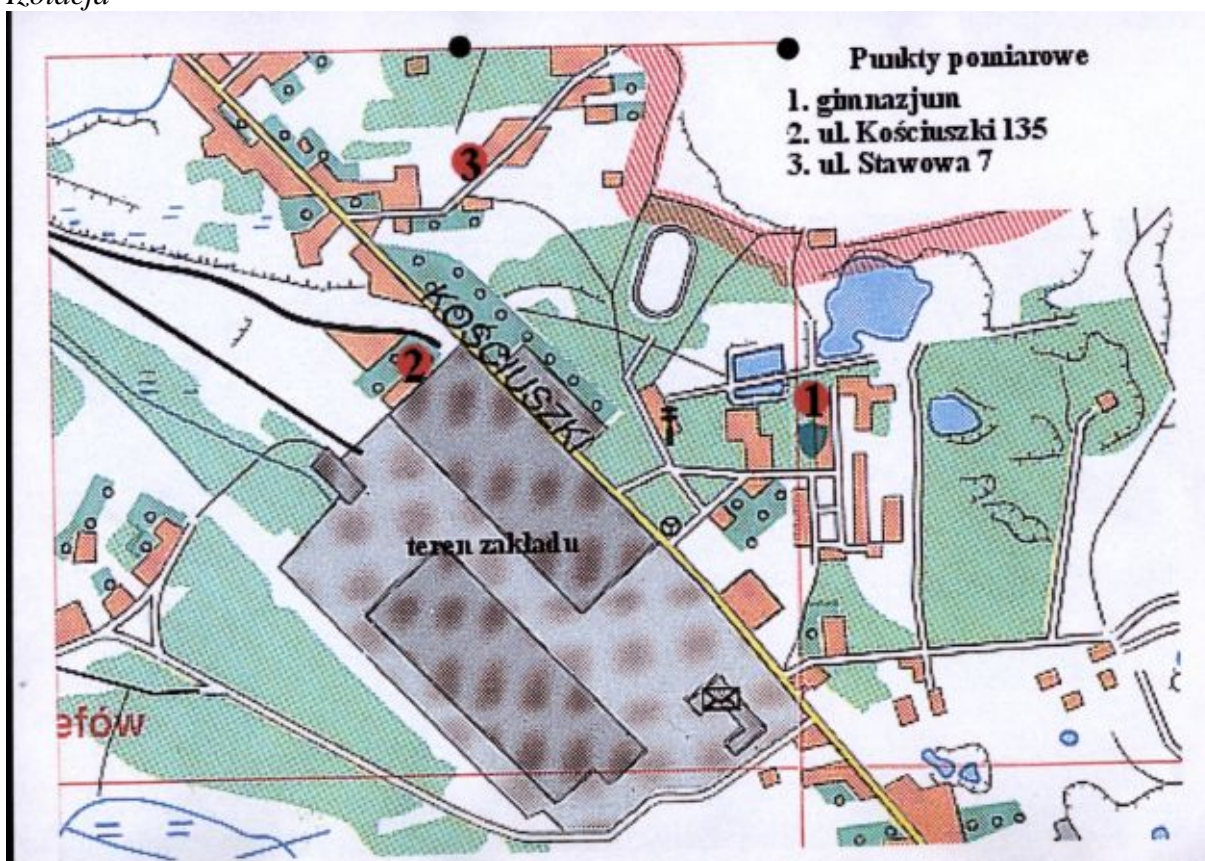
W dniach 26 września do 28 października 2006 r. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach Delegatura w Częstochowie wykonał pomiary stężenia azbestu w powietrzu w Ogrodzieńcu.

Pomiary wykonano w 3 punktach w pobliżu nieczynnego przedsiębiorstwa PIMB Izolacja:

1. na terenie gimnazjum Os Elizy Orzeszkowej 13
2. przy ul. Kościuszki 35
3. przy ul. Stawowej 7.

Badania nie wykazały zawartości włókien azbestu w powietrzu w badanych stanowiskach.

Rys. 2 Rozmieszczenie punktów pomiarowych wokół nieczynnego przedsiębiorstwa PIMB Izolacja

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach na wniosek Starosty Zawierciańskiego przyznał dotację na opracowanie programu rozwiązania problemu skażenia związanego z odpadami azbestowymi znajdującymi się na terenie PIMB Izolacja. Opracowanie zawierać będzie szczegółową inwentaryzację odpadów azbestowych, ocenę techniczną budynków, zakres prac, oszacowanie kosztów, rozwiązania projektowe oraz harmonogram rzeczowo-finansowy wraz z terminami realizacji poszczególnych etapów prac i źródeł ich finansowania. Opracowanie ma być gotowe do końca sierpnia 2009 r. W chwili obecnej (kwiecień 2009) nie można określić ilości azbestu znajdującego się na terenie zakładu.

Uwarunkowania niezbędne do uwzględnienia z punktu widzenia ochrony środowiska i zdrowia ludzi przy planowanej rewitalizacji terenu.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest w celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania, wykonawca ww. prac obowiązany jest do:

- izolowania od otoczenia obszaru prac przez stosowanie osłon zabezpieczających przenikanie azbestu do środowiska;
- ogrodzenia terenu prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m, przy zastosowaniu osłon zabezpieczających przed przenikaniem azbestu do środowiska;
- umieszczenia w strefie prac w widocznym miejscu tablic informacyjnych o następującej treści: "Uwaga! Zagrożenie azbestem"; w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit treść tablic informacyjnych powinna być następująca: "Uwaga! Zagrożenie azbestem - krokidolitem";
- zastosowania odpowiednich środków technicznych ograniczających do minimum emisję azbestu do środowiska;
- zastosowania w obiekcie, gdzie prowadzone są prace, odpowiednich zabezpieczeń przed pyleniem i narażeniem na azbest, w tym uszczelnienia otworów okiennych i drzwiowych, a także innych zabezpieczeń przewidzianych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
- codziennego usuwania pozostałości pyłu azbestowego ze strefy prac przy zastosowaniu podciśnieniowego sprzętu odkurzającego lub metodą czyszczenia na mokro;
- izolowania pomieszczeń, w których zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń pyłu azbestowego dla obszaru prac, w szczególności izolowania pomieszczeń w przypadku prowadzenia prac z wyrobami zawierającymi krokidolit;
- stosowania zespołu szczelnych pomieszczeń, w których następuje oczyszczenie pracowników z azbestu (komora dekontaminacyjna), przy usuwaniu pyłu azbestowego przekraczającego dopuszczalne wartości stężeń;
- zapoznania pracowników bezpośrednio zatrudnionych przy pracach z wyrobami zawierającymi azbest lub ich przedstawicieli z planem prac, a w szczególności z wymogami dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy w czasie wykonywania prac.

Prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest prowadzi się w sposób uniemożliwiający emisję azbestu do środowiska oraz powodujący zminimalizowanie pylenia poprzez:

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem lub demontażem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy;
- demontaż całych wyrobów (płyty, rur, kształtek) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe;
- odspajanie materiałów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze;
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza w przypadku stwierdzenia występowania przekroczeń najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłu azbestu w środowisku pracy, w miejscach prowadzonych prac, w tym również z wyrobami zawierającymi krokidolit;
- codzienne zabezpieczanie zdemontowanych wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz ich magazynowanie na wyznaczonym i zabezpieczonym miejscu.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest właściciel, zarządcy lub użytkownik wycofanych z użytkowania instalacji lub urządzeń zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest oczyszcza je poprzez usunięcie azbestu lub wyrobów zawierających azbest w sposób niestwarzający zagrożenia dla środowiska i zdrowia ludzi.

Szczegółowe wymagania techniczne w zakresie oczyszczania pomieszczeń, w których znajdują się instalacje lub urządzenia, gdzie był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, określa projekt techniczny usuwania lub wymiany wyrobów zawierających azbest wraz z harmonogramem prac, sporządzony na koszt właściciela, zarządcy lub użytkownika instalacji lub urządzenia.

Projekt i harmonogram sporządza się przed każdym oczyszczeniem instalacji lub urządzenia i uwzględniają one w szczególności wykonanie pomiarów stężenia pyłów zawierających azbest w środowisku pracy, przed i po wykonaniu prac.

Przed przystąpieniem do oczyszczania pomieszczeń należy przeprowadzić oczyszczenie pola pracy poprzez usunięcie nadmiernej ilości azbestu, określonej odrębnymi przepisami, w stosunku do najwyższych dopuszczalnych stężeń.

Pracodawca zatrudniający pracowników do prac związanych z demontażem azbestu ma obowiązek przeszkolić ich na zasadach zawartych w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r., w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów.

5.4 Hałas

5.4.1 Stan istniejący

Głównym źródłem hałasu na terenie gminy Ogrodzieniec jest transport samochodowy, powoduje on hałas komunikacyjny, który koncentruje się wzdłuż szlaków komunikacyjnych, ma więc charakter liniowy. Wynika to z dużego natężenia turystów oraz z położenia gminy, która leży na drodze do Zawiercia, stanowiącego centrum powiatu. W związku z powyższym

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

do obszarów szczególnie narażonych na działanie hałasu należy odcinek drogi wojewódzkiej DW 791 pomiędzy Fugasówką a Ogrodzieńcem (ul. Kościuszki i ul. Olkuska) oraz drogi DW 790 Ogrodzieniec ul. 1 Maja, a także DW 790 ul. Wojska Polskiego w Podzamczu. Na stopień zagrożenia hałasem wpływa stan nawierzchni dróg w związku z tym należy prowadzić bieżącą modernizację dróg o złym stanie technicznym nawierzchni.

Hałas przemysłowy stanowi mało istotną uciążliwość w porównaniu z hałasem komunikacyjnym, ze względu na brak w gminie dużych zakładów przemysłowych.

Zgodnie z Uchwałą Nr XXXVIII/325/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 26 września 2005 r. w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Ogrodzieniec oraz Uchwałą Nr XXXIX/338/2005 Rady Miejskiej w Ogrodzieńcu z dnia 28 listopada 2005 roku w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Ogrodzieniec obejmującego sołectwa: Fugasówka– Markowizna, Giebło, Kolonia Giebło, Gulzów, Kielkowice, Mokrus, Podzamcze, Ryczów, Ryczów Kolonia, Żelazko – Śrubarnia, z wyłączeniem terenów objętych planami uchwalonymi po roku 1995 r., nie ma określonych poziomów hałasu komunikacyjnego na terenach chronionych akustycznie.

5.4.2 Cele i kierunki działań do 2015 roku

Cel długoterminowy do roku 2015:

Zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego

Kierunki działań długoterminowych:

1. Modernizacje i remonty nawierzchni dróg
2. Preferowanie lokalizacji nowych dróg w miejscach, gdzie będą jak najmniej uciążliwe dla mieszkańców (obwodnice)
3. Modernizacja budynków mieszkalnych pod kątem zabezpieczeń akustycznych

Kierunki działań krótkoterminowych:

1. Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców

Działania

1. Remont dróg wojewódzkich nr 790 i 791 w Ogrodzieńcu, ulice: 1 Maja, Kościuszki, Olkuska.
2. Budowa sieci tras rowerowych dla centralnej części Jury Krakowsko-Częstochowskiej w gminie Ogrodzieniec
3. Remont i przebudowa skrzyżowania ul. Wojska Polskiego z ul. Krakowską w Podzamczu.
4. Remont drogi gminnej ul. Sienkiewicza.

5.5 Promieniowanie elektromagnetyczne

5.5.1 Stan istniejący

Zmiana pola elektromagnetycznego wzbudza we wszystkich organizmach przepływ prądów elektrycznych. Głównym źródłem emisji fal elektromagnetycznych są stacje telefonii komórkowej zgodnie z Prawem ochrony środowiska ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej poziomów dopuszczalnych lub na tych poziomach, oraz poprzez zmniejszenie poziomów tych pól do wartości dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane.

5.5.2 Cele i kierunki działań

Cel długoterminowy do roku 2015:

**Ochrona przed nadmiernym oddziaływaniem pól
elektromagnetycznych**

Kierunki działań długoterminowych:

1. Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej poziomów dopuszczalnych lub na tych poziomach
2. Zmniejszenie poziomów pól elektromagnetycznych do wartości dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane

Cel krótkoterminowy do roku 2011:

1. Niekonfliktowa lokalizacja nowych źródeł pól elektromagnetycznych

5.6 Poważne awarie

5.6.1 Stan istniejący

W gminie Ogrodzieniec nie funkcjonują instalacje, które zgodnie z Prawem ochrony Środowiska zaliczane są do zakładów o dużym ryzyku bądź zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii przemysłowej. Jedyne zagrożenie w tej dziedzinie stanowi transport drogowy materiałów niebezpiecznych. Biorąc powyższe pod uwagę zagrożenie wystąpieniem poważnej awarii w gminie Ogrodzieniec jest minimalne.

5.6.2 Cele i kierunki działań

Cel długoterminowy do roku 2015:

**Utrzymywanie niskiego poziomu ryzyka wystąpienia zagrożenia dla
środowiska wynikającego z transportu materiałów niebezpiecznych**

Kierunki działań długoterminowych:

1. Kontrole pojazdów przewożących materiały niebezpieczne przez właściwe służby

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

2. Wykreowanie właściwych zachowań mieszkańców w sytuacji wystąpienia poważnej awarii

Cel krótkoterminowy do roku 2011:

1. Zapobieganie poważnym awariom.

6. PLAN OPERACYJNY NA LATA 2008-2011

Na liście przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2008-2011 umieszczono:

- przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować, a były umieszczone w poprzednim programie ochrony środowiska
- przedsięwzięcia stanowiące kontynuację zadań wyznaczonych w poprzednim programie ochrony środowiska
- przedsięwzięcia ujęte w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym
- przedsięwzięcia wskazane w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Zawierciańskiego.

Niniejsza lista przedsięwzięć nie zamyka możliwości realizowania innych przedsięwzięć proekologicznych.

Planowane przedsięwzięcia ujęto w tabelach:

- ochrona wód i stosunki wodne
- ochrona powietrza atmosferycznego
- edukacja ekologiczna
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego
- ochrona gleb.

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Tabela 7 Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – ochrona wód i stosunki wodne

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Koszty w tys. zł 2008 rok	Koszty w tys. zł 2009 rok	Koszty w tys. zł 2010 rok	Koszty w tys. zł 2011 rok	Koszty w tys. zł Razem 2008 - 2011	Potencjalne źródła finansowania
Przedsięwzięcia inwestycyjne								
1.	Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z podłączeniami budynków na terenie miasta Ogrodzieniec	UMiG Ogrodzieniec	4 600	4 150	3 100	3 640,27	15 490,27	MF EOG I NMF NFOŚiGW WFOŚiGW, UE
2.	Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Ogrodzieniec	UMiG Ogrodzieniec Przedsiębiorstwo Komunalne Ogrodzieniec Sp. z o.o.	-	150	30	20	200	Budżet gminy Budżet Przedsiębiorstwa Komunalnego Ogrodzieniec Sp. z o.o.
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej wraz z podłączeniami budynków na terenie miejscowości Markowizna	UMiG Ogrodzieniec	-	-	-	1 300	1 300	UE Budżet gminy
4.	Opracowanie koncepcji oraz projektu technicznego kanalizacji sanitarnej w miejscowości Fugasówka	UMiG Ogrodzieniec	17, 080	-	100	-	117,08	Budżet Gminy
5.	Opracowanie koncepcji oraz projektu technicznego kanalizacji sanitarnej w miejscowości Podzamcze	UMiG Ogrodzieniec	-	-	20	100	120	Budżet Gminy
6.	Kontynuowanie instalacji wodomierzy w gospodarstwach domowych	RPWiK ZUW						

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

<i>Przedsięwzięcia pozainwestycyjne</i>								
7.	Bieżąca kontrola sprawności systemu odprowadzania ścieków oraz stanu technicznego szamb	UMiG Ogrodzieniec	bkd	bkd	bkd	bkd	bkd	-
8.	Zamieszczanie w gazetach i na stronie internetowej informacji o sposobach oszczędzania wody i skutkach ekologicznych takich działań.	UMiG Ogrodzieniec	bkd	bkd	bkd	bkd	bkd	-
Razem			4617,08	4300	3150	5 160,27	17 227,35	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Tabela 8 Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – ochrona powietrza atmosferycznego

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Koszty w tys. zł 2008 rok	Koszty w tys. zł 2009 rok	Koszty w tys. zł 2010 rok	Koszty w tys. zł 2011rok	Koszty w tys. zł Razem 2008 - 2011	Potencjalne źródła finansowania
<i>Przedsięwzięcia inwestycyjne</i>								
1.	Budowa sieci tras rowerowych dla centralnej części Jury Krakowsko-Częstochowskiej w gminie Ogrodzieniec	UMiG Ogrodzieniec	31, 960	690,882	-	-	722,842	Budżet gminy EFRR
2.	Przeprowadzanie termomodernizacji w celu zmniejszenia zużycia energii niezbędnej do ogrzania budynku Szkoły Podstawowej nr 1 w Ogrodzieńcu	UMiG Ogrodzieniec	120	200	500	-	820	Budżet gminy
3.	Remont dróg wojewódzkich na terenie miasta Ogrodzieniec w celu zapewnienia płynności ruchu	UMiG Ogrodzieniec Zarząd Dróg Wojewódzkich			5 000	5 000	10 000	Urząd Marszałkowski
4.	Remont i przebudowa skrzyżowania ul. Wojska Polskiego z ul. Krakowską w Podzamczu	UMiG Ogrodzieniec Zarząd Dróg Wojewódzkich	1 196,5	-	-	-	1 196,5	Urząd Marszałkowski
<i>Przedsięwzięcia pozainwestycyjne</i>								
5.	Zintensyfikowanie kontroli podmiotów wprowadzających zanieczyszczenia do powietrza	UMiG Ogrodzieniec	bkd	bkd	bkd	bkd	bkd	-
Razem			1348,46	890,882	5500	5000	12739,342	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Tabela 9 Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – edukacja ekologiczna

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Koszty w tys. zł 2008 rok	Koszty w tys. zł 2009 rok	Koszty w tys. zł 2010 rok	Koszty w tys. zł 2011 rok	Koszty w tys. zł Razem 2008 - 2011	Potencjalne źródła finansowania
<i>Przedsięwzięcia pozainwestycyjne</i>								
1.	Współpraca ze szkołami miasta i gminy Ogrodzieniec w zakresie organizacji konkursów ekologicznych, zajęć ponadprogramowych, akcji „Sprzątanie świata” i „Dzień Ziemi”	UMiG Ogrodzieniec	1	1	2	2	6	Budżet gminy
2.	Organizacja seminariów dla mieszkańców gminy Ogrodzieniec i przedstawicieli lokalnego biznesu	UMiG Ogrodzieniec	3,9	3,9	5	5	17,8	Budżet gminy WFOŚiGW
3.	Zamieszczanie w „Gazecie Ogrodzienieckiej” artykułów o treściach ekologicznych	UMiG Ogrodzieniec	bkd	bkd	bkd	bkd	bkd	-
Razem			4,9	4,9	7	7	23,8	

**PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA I GMINY OGRODZIENIEC
NA LATA 2008-2011**

Tabela 10 Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – ochrona dziedzictwa przyrodniczego

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Koszty w tys. zł 2008 rok	Koszty w tys. zł 2009 rok	Koszty w tys. zł 2010 rok	Koszty w tys. zł 2011 rok	Koszty w tys. zł Razem 2008 - 2011	Potencjalne źródła finansowania
<i>Przedsięwzięcia pozainwestycyjne</i>								
1.	Ustanowienie pomnikami przyrody drzew i skał	Wojewoda UMiG Ogrodzieniec	-	-	2	2	4	Budżet gminy
Razem			-	-	2	2	4	

Tabela 11 Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – ochrona gleb

Lp.	Opis przedsięwzięcia	Jednostki realizujące	Koszty w tys. zł 2008 rok	Koszty w tys. zł 2009 rok	Koszty w tys. zł 2010 rok	Koszty w tys. zł 2011 rok	Koszty w tys. zł Razem 2008 - 2011	Potencjalne źródła finansowania
<i>Przedsięwzięcia inwestycyjne</i>								
1.	Rewitalizacja nieczynnego terenu po przedsiębiorstwie PIMP Izolacja wytwarzającym płyty azbestowo-cementowe	Starosta UMiG Ogrodzieniec	-	-	-	-	-	Budżet państwa, WFOŚiGW, NFOŚiGW,
Razem			-	-	-	-	-	

7. ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM

7.1 Wskaźniki monitorowania programu

Wskaźniki monitorowania programu podano zgodnie z Programem Zarządzania Środowiskowego REMAS. Dane dotyczą roku 2006, ponieważ w chwili tworzenia niniejszego dokumentu GUS nie posiadał jeszcze danych za rok 2007, które umożliwiłyby obliczenie wskaźników na ten rok.

Tabela 12 Wskaźniki monitorowania programu

Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość wskaźnika 2006 r.
Emisja gazów cieplarnianych do atmosfery	Mg/Ma	0,006
Emisja gazów do atmosfery	Mg/Ma	0,006
Emisja pyłów do atmosfery	Mg/Ma	0
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	KWh/Ma	0,045
Produkcja energii ze źródeł odnawialnych	%	0
Stopień oczyszczania ścieków	%	100
Ludność obsługiwana przez oczyszczalnię ścieków	%	14,576
Ludność obsługiwana przez wodociągi	%	100
Zużycie wody	m ³ /Ma	26,835
Grunty zdegradowane na powierzchni gminy	%	0,727
Lasy na powierzchni gminy	%	45,494
Powierzchnia obszarów chronionych w gminie	%	36,86
Ochrona środowiska w wydatkach gminy	%	7,711
Rynek pracy na tle wydatków na ochronę środowiska	PLN/Zatrudnionego	1770,378

MATERIAŁY WYKORZYSTANE PRZY TWORZENIU NINIEJSZEGO DOKUMENTU

- Program Ochrony Środowiska dla gminy Ogrodzieniec na lata 2004-2011
- Program Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Ogrodzieniec
- Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Ogrodzieniec
- Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zawierciańskiego na lata 2008-2011
- Strategia Rozwoju Powiatu Zawierciańskiego,
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego na lata 2000-2020,
- Program Ochrony Środowiska dla województwa śląskiego,
- Polityka Ekologiczna Państwa
- Strony internetowe GUS
- Projekt Planu Aglomeracji Miasta i Gminy Ogrodzieniec
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Ogrodzieniec
- Internetowy Serwer Danych Przestrzennych Śląskiego Urzędu Marszałkowskiego
- Ankiety od poszczególnych referatów UMiG Ogrodzieniec
- Materiały z wdrażania Systemu zarządzania Środowiskowego REMAS w Gminie Ogrodzieniec
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest w celu zapewnienia warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest.

WYKAZ SKRÓTÓW

BAT	-	Best Available Techniques (Najlepsze Dostępne Techniki)
b.d.	-	brak danych
b.k.d.	-	bez kosztów działania
EFRR	-	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EMAS	-	Environment Management Application System (System zarządzania środowiskowego)
GFOŚiGW	-	Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
GUS	-	Główny Urząd Statystyczny
GZWP	-	Główny Zbiornik Wód Podziemnych
ISO	-	International Organization for Standardization
Ma	-	Mieszkaniec
MF EOG i NMF	-	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweski Mechanizm Finansowy
NFOŚiGW	-	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
POŚ	-	Prawo ochrony środowiska
REMAS	-	System Zarządzania Środowiskowego
RPWiK	-	Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
RZGW	-	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
ŚZMiUW	-	Śląski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych
UE	-	Unia Europejska
UMiG	-	Urząd Miasta i Gminy
WFOŚiGW	-	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	-	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
ZPKWŚ	-	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego

SPIS TABEL

<i>Tabela 1</i> Powierzchnia terenów leśnych w gminie Ogrodzieniec w roku 2002 i 2007.....	12
<i>Tabela 2</i> Powierzchnia gruntów ornych w gminie Ogrodzieniec.....	13
<i>Tabela 3</i> Tereny przemysłowe w gminie Ogrodzieniec.....	14
<i>Tabela 4</i> Wydajność ujęć wód na terenie gminy Ogrodzieniec.....	15
<i>Tabela 5</i> Zużycie wody w latach 2006-2007 przez gospodarstwa domowe i inne jednostki	15
<i>Tabela 6</i> Stan infrastruktury oraz zużycie gazu w gminie Ogrodzieniec w 2006 r.....	17
<i>Tabela 7</i> Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – ochrona wód i stosunki wodne.....	22
<i>Tabela 8</i> Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – ochrona powietrza atmosferycznego.....	24
<i>Tabela 9</i> Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – ochrona powietrza atmosferycznego.....	25
<i>Tabela 10</i> Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – ochrona dziedzictwa przyrodniczego.....	26
<i>Tabela 11</i> Przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w latach 2008-2011 – ochrona gleb.....	26
<i>Tabela 12</i> Wskaźniki monitorowania programu.....	27

SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1 Mapa gminy Ogrodzieniec.....	6
Rys. 2 Rozmieszczenie punktów pomiarowych wokół nieczynnego przedsiębiorstwa PIMB Izolacja.....	19

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Struktura użytkowania gruntów w gminie Ogrodzieniec.....	5
---	---